

Odamız Sosyal ve Kültürel Etkinlikler Komisyonu tarafından düzenlenen ve sosyal tesislerimizde gerçekleştirilen, etkinliklerden ilki 13 Mayıs 2000 günü "-----Ardından Marmara ----- Yorumsuz -----" adlı dia gösterisiydi. Fotoğraf sanatçıları Coşar ŞARER, Savaş EKİN, Mehtap KOÇAK ve Kemal MERT imzalı bu çalışmayla meslektaşlarımız, 17 Ağustos Marmara depremine sanatçıların gözüyle tanıklık etmişlerdir.

Komisyonumuz 20 Mayıs 2000 Cumartesi günü de JMO ve TMMOB 'de değişik dönemlerde görev yapmış olan Meslektaşımız Mehmet Yüksel BARKURT'un konuşmacı olarak katıldığı "Yapı Denetimi ve Uzman Mühendislik*" konulu bir söyleşi düzenlemiştir. Yoğun ilgi gören bu söyleşinin özet metnini, Mehmet Yüksel Barkurt'un kalemıyla sizlere sunuyoruz*

YAPI DENETİMİ VE UZMAN MÜHENDİSLİK

17 Ağustos 1999 Marmara Depreminden sonra yoğun olarak tartışılan yapı denetimi ve uzman mühendislik konuları, deprem sorunlarının çözümünde, önlem alınmasında en önemli araçlar olarak öne çıkarılmıştır. Bu tartışmaların sonunda ise; 10 Nisan 2000 tarihinde 595 Sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (daha sonra, 28 Haziran 2000 tarihinde ise Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun ile TMMOB Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname) yayınlanmıştır,

Yapılan bu yasal düzenlemeler yaklaşık yirmi yıldır uygulanan neo-liberal politikaların yapı sektörüne yansıtılmasıdır, Turgut Özal döneminde, 1985'te, 3194 Sayılı İmar Yasası ile başlatılan neo-liberal düzenlemelere son şekli verilmiştir.

1985'te yasaya egemen olan anlayış, denetimin bir kamu görevi olarak görülmemesiydi. Bu nedenle, pek çok kamu-

Mehmet Yüksel Barkurt

sal görev yasada "Yeminli Bürolara", yani piyasaya bırakılmıştı. Ancak, Anayasa Mahkemesi'ne yapılan başvuru sonucunda yeminli bürolarla ilgili hükümler iptal edildi ve uygulama ertelendi,

1992 Erzincan Depreminden sonra ise yapı denetiminin kamusal görev olmaktan çıkarılması yönündeki girişim tekrar başlamıştır. Bu girişimin başını Türkiye İnşaat ve Tesisat Mütahhithleri İşveren Sendikası (İNTES) çekmiş ve pek çok çevreyi, bu arada TMMOB'ye bağlı bazı

Odalara ve Şubelere de etkilemiştir, 595 Sayılı Kanun Hükmündeki Kararnameye egemen olan tezler o tarihlerde gündeme getirilmiş, kongre ve sempozyum gibi değişik etkinliklerde olgunlaştırılmıştır.

Bu yöndeki girişimler 1997 yılında Toplu Konut İdaresi tarafından alınan Dünya Bankası kredisinin bir bölümüyle ODTÜ Deprem Mühendisliği Araştırma Merkezi ihale ile verilen "3194 Sayılı İmar Kanunu ve Yönetmeliklerinin Yeni Bir Yapı Kontrol Sistemi ve Afetlere Karşı Dayanıklılığı Sağlayacak Önlemleri İçermek Üzere Revizyonu Araştırması Müşavirlik Hizmetleri" adlı proje ile en ileri düzeye ulaştırılmıştır. Proje ile ilgili Kasım 1998'de ara Rapor ve Eylül 1999'da da Nihai Rapor sonuçlandırılmıştır. Çalışma, yapı denetiminin ticarileştirilmesini ve piyasaya devrini amaçlayan bir anlayışla yürütülmüş ve sonuçlandırılmıştır.

17 Ağustos 1999'dan sonra yaşanan tartışmalarda ve yapılan yasal düzenleme*

lerde Hükümetin dayanağı hep OD-TÜ'nün hazırladığı proje olmuştur,

595 Sayılı KHK'nin en önemli maddesi olan 4, maddesi'nde, "KHK kapsamına giren her türlü yapı, Yapı Denetim Üst Komisyonu'ndan aldığı izin belgesi ile çalışan ve münhasıran yapı denetimiyle uğraşan tüzel kişiliğe sahip Yapı Denetim Kuruluşlarının denetimine tabidir" denilerek, yapı denetimi kamusal bir faaliyet olmaktan çıkarılmış ve özelleştirilmiştir

Bu özelleştirme uygulaması için onbeş yıldır fırsat kollanmış ve Marmara Depreminden de yararlanılarak sonunda Yasası çıkarılmıştır, Yasanın bu biçimde çıkmasında özellikle İnşaat Mühendisleri Odası'nın da katkısı olmuştur, Başlattıkları "Yetkin Mühendislik" tartışmaları ile sorunu bir sistem sorunu olarak görememeleri, sorunu tüm mühendis ve mimarların ortak sorunu olarak algılayamamaları, dar meslekçi yaklaşımları böyle bir sonucun ortaya çıkmasında etkili olmuştur, Sorunu özelleştirme kapsamında ele alamamaları, yetkin mühendislik tartışmasını öne çıkarmaları İMO yöneticilerini tarih önünde sorumlu hale getirmiştir,

595 sayılı KHK ile yapı denetiminin kamusal alanın dışına çıkarılması yanında, meslek odaları dışlanmış, yapı sektöründe ticarileşme ile birlikte tekelleşme teşvik edilmiş, kaçak yapılaşmanın yolu daha da açılmış, yerel yönetimlerin yetkileri gaspedilmiş ve yerel yönetimlerde teknik hizmetlerin niteliğinin düşmesi, işsizliğin artması için koşullar yaratılmıştır,

595 Sayılı KHK ile yapılan ikinci düzenleme ise özelleştirilen yapı denetimi alanın-

da kimin yetkili olacağına dairdir, Neo-liberal anlayış, yüksek Öğrenimi piyasa mantığı içinde ele aldığı ve öğrenimde kalitenin yükseltilmesini rekabet unsuru'na indirdiği için yapı denetimini de bu rekabet gücüne sahip olacak, iyi üniversitelerden (!) mezun uzman mühendislere yaptırmayı hedeflemiştir. Oysa, mühendislik hizmetlerinin niteliği piyasa rekabeti yerine toplumsal bir plana uygun olarak yükseltilmeliydi. Bunun için yüksek öğretimde niteliği yükseltici, üniversiteler arasındaki derin farkı giderici ve uluslararası norm ve standartları gözetici bir kamusal müdahale yapılmalıydı,

Mühendis ve mimarlar hangi koşulda mezun olmuşsa devlet onları artık kaderleri ile başbaşa bırakmayı tercih etmiştir, Uluslararası işbölümü» Türkiye'ye bu anlamda olumlu bir rol vermemektedir. Bizim mühendis ve mimarlarımız araştırma niteliği olan değil, daha çok uygulamacı yetiştiren üniversitelerden mezun olmaktadır ve uluslararası düzeyde rekabet güçleri sınırlıdır. Diğer yandan, ulusal üniversitelerimiz arasındaki farklılıklar da

yeni bir işbölümünü kaçınılmaz kılmaktadır. Nitekim, metropollerdeki üniversitelerimiz büyük sermayenin gereksinimini karşılarken, taşra üniversitelerimiz yerel sermayenin gereksinimlerini karşılamaya yönlendirilmiştir.

Gerçek sorun, bazı meslek odalarımızın, en başta da İMO'nun olayı bu bütünsellik içinde görememesi, uzman ya da yetkin mühendislik olayını mühendislik hizmetlerinin niteliğini artırıcı bir uygulama olarak görmesi ve bunun için Hükümetle işbirliğine yönelmiş olmalarıdır. Bugün dile getirdikleri şikayetlerin büyük bölümü sorunun özüne ilişkin olmayıp, beklentilerinin (bunun büyük bölümünü rantta yönelik olanlar meydana getiriyor) karşılanmamasından kaynaklanmaktadır.

Yasalar, değişmez mutlak kurallar değildir, TMMÖB'nin ve JMO'nun yapmaları gereken, emekten yana toplumsal muhalefetini arttırarak sürdürmeleridir. Koşulları değişmez kabul edip, ona teslim olmak yeni tavizleri de beraberinde getirebilir. Ama ben örgütlü muhalif yapıların buna izin vermeyeceğine inanıyorum.

